

Preot Ion Bria

IISUS HRISTOS

*Carte tipărită cu binecuvântarea
Înaltpreașfințitului Părinte IRINEU,
Arhiepiscop al Alba Iuliei*

Ediție
REÎNTREGIREA

Alba Iulia, 2021

CUPRINS

Prefață.....	5
Introducere	9
I. Cine este acest Iisus Hristos?	11
II. Sursele	15
<i>Biblia creștină canonică</i>	<i>17</i>
<i>Evangelhiile</i>	<i>21</i>
<i>„S-a scris ca să credeți”</i>	<i>24</i>
III. Iisus din Nazaret, fiul Mariei	29
IV. Situația religioasă și politică	41
V. Botezul lui Iisus.....	53
VI. Vestea cea bună – Evangelhia.....	59
<i>Fericiții</i>	<i>60</i>
<i>Iisus Se roagă</i>	<i>64</i>
<i>Apostolii</i>	<i>69</i>
<i>„Tu ești Petru”</i>	<i>73</i>
<i>Parabolele</i>	<i>75</i>
<i>Explicarea Evangelhiei</i>	<i>79</i>
<i>Minunile</i>	<i>82</i>
<i>Scoaterea demonilor</i>	<i>91</i>
<i>Iubirea</i>	<i>94</i>
<i>„Voi sunteți...”</i>	<i>99</i>
VII. „Iată omul!”	103
VIII. Convertirea	111
IX. Simțul religios – Credința	115
X. Schimbarea la Față.....	121

XI. Istoria Pătimirilor.....	123
<i>Intrarea în Ierusalim</i>	<i>125</i>
<i>Ultima Cină</i>	<i>131</i>
<i>Procesul.....</i>	<i>135</i>
<i>Răstignirea</i>	<i>143</i>
<i>Știrea despre înviere.....</i>	<i>147</i>
XII. Înălțarea.....	155
XIII. Revărsarea Duhului Sfânt și constituirea Bisericii.....	157
<i>Începutul evangelizării.....</i>	<i>158</i>
<i>Biserica este un popor, poporul Noului Legământ</i>	<i>168</i>
<i>Așteptarea Împărăției lui Dumnezeu.....</i>	<i>173</i>
XIV. Iisus Hristos: etapele misiunii Sale...	179
XV. Domn și Hristos	185
XVI. Tora și Evanghelia	195
XVII. Iisus în sânul Treimii	203
XVIII. Răscumpărarea	209
XIX. Subiecte netratate	217
XX. Iisus în afara Evangheliilor.....	221
XXI. Semnificația religiilor monoteiste pentru creștinism	227
XXII. „Din cauza mea”	235
Viața și slujirea lui Iisus Hristos. Repere cronologice.....	239
<i>Înainte de Hristos.....</i>	<i>239</i>
<i>După Hristos.....</i>	<i>239</i>
<i>Moartea, învierea, înălțarea</i>	<i>241</i>
<i>După Cincizecime</i>	<i>242</i>

Învățați de la Mine.....	245
<i>Fiti desăvârșiți:</i>	
<i>iubiți-i pe vrăjmașii voștri.....</i>	<i>245</i>
<i>Nu puteți să slujiți și lui Dumnezeu</i>	
<i>și diavolului.....</i>	<i>245</i>
<i>Casă clădită pe piatră,</i>	
<i>casă clădită pe nisip.....</i>	<i>246</i>
<i>Iubește din toată inima,</i>	
<i>cu tot sufletul, cu tot cugetul.....</i>	<i>246</i>
<i>În așteptarea Marelui.....</i>	<i>247</i>
<i>Mergeți în toată lumea</i>	
<i>și propovăduiți Evanghelia.....</i>	<i>247</i>
<i>Sensul prieteniei.....</i>	<i>248</i>
<i>La început era Cuvântul</i>	<i>249</i>
<i>Ca toți să fie una, ca lumea să creadă.....</i>	<i>249</i>
<i>Duhul Sfânt strigă în inimile noastre:</i>	
<i>Părinte!</i>	<i>249</i>
<i>Același Dumnezeu lucrează toate în toți ...</i>	<i>250</i>
<i>Un Domn, o credință, un Botez</i>	<i>250</i>
Glosar	251
Note despre părinții	
și scriitorii bisericești citați	267
Bibliografie	269

I. CINE ESTE ACEST IISUS HRISTOS?

Către anii 27-30 ai erei creștine, Iisus, fiul unui tâmplar din Nazaret (orașel din provincia Galileea), cutreiera cetățile și ținuturile Palestinei, atrăgând mulțimile prin învățătura Sa nouă, prin exemplul Său, prin minunile Sale (vindecări de bolnavi și chiar învieri din morți). Acest Iisus S-a născut în Betleem (Miheia 5, 1), un sat la sud de Ierusalim (locul de naștere al Împăratului David). Palestina – „țara filistenilor” și „țara iudeilor” – așezată la Est de Marea Mediterană (azi Israel și sudul Libanului), devenise protectorat roman în anul 63 î.Hr. În anul nașterii lui Iisus (probabil, cu 1-4 ani înaintea erei creștine), regele tuturor iudeilor era Irod cel Mare, iar împărat al Romei era Octavian, căruia i se dăduse și titlul de *Augustus* (demn de respect divin).

La vârsta de doisprezece ani, Iisus este prezentat de părinți la templul din Ierusalim. Ca orice iudeu, acceptă prezența coloniștilor romani în Palestina, cărora le plătește impozit. La începutul misiunii Sale publice, Iisus este botezat în râul Iordan de către profetul Ioan, cel care anunțase venirea Sa iminentă: „Eu unul vă botez cu apă spre pocăință, dar Cel Ce vine după mine este mai puternic decât mine” (Matei 3, 2).

Înconjurat de un grup de apostoli, Iisus predică Vestea cea bună (Evanghelia), o nouă învățătură despre Împărăția lui Dumnezeu rezumată în *Predica de*

pe munte, care începe cu *Fericirile*. În același timp, face minuni, Se identifică cu săracii, ia apărarea femeilor compromise, vindecă bolnavi, critică sever pe șefii religioși ai poporului evreu, intră în comunitatea păcătoșilor, calcă anume unele prescripții ale Legii (sabatul) și înfruntă deschis partidele politice religioase. Mulți cred că este un profet și chiar Mesia Însuși. Iisus nu vrea, la începutul misiunii Sale, să descopere imediat cine este El, de aceea le cere ucenicilor Săi: „Vedeți, nimeni să nu știe” (Matei 9, 30).

Totuși, El anunță că Dumnezeu este tatăl Lui, că este Fiul lui Dumnezeu, că dispune de Duhul Sfânt, că este Domn asupra Legii, ceea ce provoacă opoziția autorităților religioase care Îl acuză de blasfemie. Din cauza aceasta, Iisus este arestat după Cina cea de Taină, atunci când instituie Taina Euharistiei, fiind trădat de Apostolul Iuda.

Este judecat apoi de către instanțele religioase din Ierusalim, care-l determina pe Ponțiu Pilat, prefect imperial al Iudeii între anii 26-36 d.Hr, să-L condamne la moarte. Răstignit pe cruce de către soldații romani, El moare când la templu aveau loc Paștele evreilor, în noaptea de vineri spre sâmbătă (14-15 nisan). Este înmormântat de către prietenii și rudele Sale. Arestarea, judecata și răstignirea lui Iisus s-au întâmplat către anul 30, când împărat al Romei era Tiberiu (14-37).

După moartea Lui, apostolii pleacă din Ierusalim și se întorc în Galileea. Revin însă imediat la Ierusalim, deoarece au auzit de la femeile care îngrijeau mormântul că Iisus a înviat în dimineața celei dintâi zile a săptămânii, că este viu și că S-a arătat deja. Într-adevăr, Iisus înviat stă de vorbă față către față cu

apostolii, căutând să-i convingă de realitatea învierii Sale (cazul lui Toma), apoi El îi trimite să propovăduiască Evanghelia și să boteze toate popoarele lumii în numele Sfintei Treimi, spre iertarea păcatelor, dându-le pentru aceasta puterea Duhului Sfânt. La patruzeci de zile după înviere, Iisus își părăsește ucenicii și Se înalță cu trupul înviat la cer.

Aceasta este, pe scurt, biografia lui Iisus Hristos, dar, pentru a-L cunoaște, este nevoie de o expunere mai largă a vieții și a misiunii Sale, de o interpretare mai precisă a mesajului și a operei Sale.

II. SURSELE

Imaginea lui Iisus Hristos este dependentă de datele Noului Testament, care cuprinde *Evanghelia* transmisă de El apostolilor, referințe și interpretări ale Vechiului Testament, precum și *Tradiția* pe care apostolii au transmis-o către cele dintâi comunități de convertiți. Aceste date sunt demne de crezare, deoarece discipolii și „creștinii” – numiți așa de către străini (evrei și goim) după numele lui Hristos (Fapte 11, 26) — L-au predicat pe Iisus așa cum L-au auzit, L-au văzut și L-au înțeles (I Ioan 1, 1-3).

Înainte de a fi fixate în scris, *Evanghelia* și *Tradiția apostolilor* au circulat pe cale orală. De fapt, Iisus n-a cerut să fie scrisă viața și propovăduirea Sa, nici să fie răspusă *Evanghelia* Sa după un anumit text. Între Cincizecime (cincizeci de zile după Înviere) și compunerea celor dintâi scrieri creștine (deci între anii 30 și 50), *Evanghelia* a fost transmisă de către apostoli pe cale orală, constituindu-se, astfel, o Tradiție apostolică. Cea dintâi comunitate creștină a rămas fidelă Tradiției originare, de care este dependentă și misiunea de evanghelizare de mai târziu: „Aduceți-vă aminte de mai marii voștri, care v-au predicat cuvântul lui Dumnezeu” (Evrei 13, 7).

Apostolul Pavel, care și-a scris epistolele înaintea apariției *Evangheliilor*, arată că el însuși a depins de o Tradiție orală. De pildă, el amintește cuvintele rostite

de Iisus la ultima Cină (Cina cea de Taină) cu apostolii, fără să citeze textele pe care le găsim în Evangheliile scrise cu privire la situația și momentul Cinei (I Corinteni 2, 23-26). El a respectat această Tradiție ca atare și n-a vrut să fie acuzat că adaugă sau că respinge ceva. De altfel, Sfântul Pavel, în scrierile sale, nu amintește nimic din biografia lui Iisus și nu face nicio aluzie la marile evenimente din viața Acestuia: nașterea, minunile, parabolele sau pătimirile.

La un moment dat, comunitatea de discipoli ai lui Iisus a simțit nevoia să consemneze în scris Tradiția orală, să regrepeze învățăturile și faptele Sale principale despre exigențele mântuirii (Luca 10, 2-11 și 13), desigur, fără intenția de a scrie o istorie a vieții și operei lui Iisus. De asemenea, a simțit necesitatea să identifice și să adune scrierile care începuseră să apară, atât pe cele cu privire la revelația lui Dumnezeu prin profeți, cât și pe cele referitoare la persoana lui Iisus.

Evanghelia scrisă este aceea pe care a păstrat-o cu sfințenie comunitatea creștină de origine apostolică. Toți evangheliștii, compilatorii și naratorii vieții lui Iisus sunt apostoli sau ucenici ai acestora. Desigur că redarea în scris a învățăturii orale nu înseamnă epuizarea Tradiției. Nici mesajul lui Iisus, nici Tradiția apostolilor nu se limitează la ceea ce s-a scris și s-a reținut în canonul Noului Testament. Revelația nu se poate reduce la Biblie: „Sunt și alte multe lucruri pe care le-a făcut Iisus și care, dacă s-ar fi scris cu de-amănuntul, cred că lumea aceasta n-ar cuprinde cărțile ce s-ar fi scris” (Ioan 21, 25).

În selectarea cărților pentru canonul Bibliei, experiența comunităților apostolice a jucat un rol capital. Duhul Sfânt i-a inspirat pe scriitorii cărților; și tot Du-

hul Sfânt, după miracolul de la Cincizecime, a cooperat la trierea Tradiției, ajutând astfel Biserica să-și reamintească de mesajul lui Iisus. În transferul în timp al istoriei lui Iisus, Tradiția are deci un rol capital, Biblia fiind rodul acesteia. Pentru părinții Bisericii de mai târziu, de pildă Sfântul Vasile din Cezareea, ea este un izvor autentic al revelației divine: „Cine a învățat prin scris că cei care au nădejde în numele Domnului nostru Iisus Hristos, să se însemneze cu semnul crucii? Cine ne-a învățat să ne întoarcem spre răsărit atunci când ne rugăm?” (*Despre Duhul Sfânt*, 27, 66).

Biblia creștină canonică

Biblia nu este o singură carte, ci o colecție de mai multe cărți, scrise de autori diverși și cu scopuri diferite, sub inspirația Duhului Sfânt, Duhul adevărului. Biblia creștină are două părți: Vechiul și Noul Testament. Vechiul Testament cuprinde Legământul pe care Dumnezeu l-a făcut cu poporul lui Israel prin intermediul lui Moise, o istorie care acoperă aproape nouăsprezece secole înainte de Hristos. Timp de aproape o mie de ani, istoria poporului lui Israel s-a transmis pe cale orală, din generație în generație. Poporul a păstrat cu fidelitate memoria evenimentelor. Vechiul Testament este alcătuit din 39 de cărți redactate în limba ebraică și alte cărți scrise în limba greacă, colecționate în perioada anilor 950-100 î.Hr.

Vechiul Testament s-a păstrat în mai multe forme: *Biblia ebraică* (Ebraica), *Biblia greacă* (Septuaginta) și *Biblia latină* (Vulgata). În canonul (lista) Bibliei creștine, cărțile Vechiului Testament sunt grupate în patru categorii: 1) Pentateuhul (gr. *pénte* – cinci), adică cele

cinci cărți atribuite lui Moise: Facerea (Geneza), Ieșirea (Exodul), Leviticul, Numerii, Deuteronomul; 2) Cărțile istorice: Iosua, Judecători, Rut, Regi I, II, III, IV, Cronici I, II, Cărțile lui Ezdra, Neemia, Tobie, Iudita, Estera, Macabei I, II; 3) Cărțile didactice: Iov, Psalmii, Proverbele, Ecclesiastul, Cântarea Cântărilor, Înțelepciunea lui Solomon, Ecclesiasticul (Sirah); 4) Cărțile profetice: profeții mari – Isaia, Ieremia, urmată de Plângerile lui Ieremia, Cartea lui Baruh, Epistola lui Ieremia, Iezechiel și Daniel; profeții mici – Osea, Ioil, Amos, Avdie, Iona, Miheia, Naum, Avacum, Sofonie, Agheu, Zaharia și Maleahi.

Profeții sunt cunoscuți prin rolul pe care-l aveau în istoria poporului lui Israel. Profeții mari sunt: Isaia, Ieremia, Iezechiel și Daniel. Având misiunea de a transmite căpeteniile popoarelor și poporului direct voia lui Dumnezeu, ei intervin și combat mai ales idolatria, cultul zeilor, afară de cel al Dumnezeului unic al lui Avraam, Isaac și Iacov (Deuteronomul 4, 39). De asemenea, condamnă nedreptățile personale și sociale: Natan îl muștră pe David pentru crima contra lui Urie (II Regi 12, 1-15); Amos critică la fel de sever nedreptatea socială și oprimarea săracilor (Amos 2, 6-7). Profeții anunță nenorocirile care vor veni și pedepsele divine; de pildă, Ieremia și Iezechiel prevestesc ruina Ierusalimului (Ieremia 19, 10-13; Iezechiel 5, 4-8).

În același timp, profeții prezintă imaginea unui Dumnezeu Care își iubește poporul și nu-l abandonează, ci îi pregătește un viitor, trimițându-i mântuitori. Cel mai mare dintre ei este Moise, care a primit Decalogul (cele zece porunci divine) pe Muntele Sinai și care, alături de Ilie, s-a arătat în lumină când Iisus S-a schimbat la față, stând de vorbă cu El (Matei 17,

2-4). Prin urmare, Biserica lui Hristos este zidită pe temelia apostolilor și a profeților (Efeseni 2, 20).

— *Biblia creștină* include anumite cărți și pasaje care nu se regăsesc în cea ebraică. Acestea nu fac parte din canonul propriu-zis, deci sunt necanonice, dar sunt păstrate în Biblie, fiind considerate „bune de citit și folositoare”. În *Biblia catolică* sunt denumite deutero-canonice, deoarece au fost adăugate mai târziu, iar în *Biblia protestantă* nu sunt incluse, fiind considerate apocrife, adică neautentice.

În afară de scrierile creștine care constituie cărțile canonice, în afară de cărțile „bune de citit”, există și scrieri apocrife care n-au fost reținute în canon, nefiind scrise de apostoli. În propovăduirea Sa, Iisus se referă adesea la Sfintele Scripturi, la ceea ce s-a scris în Profeți, în Psalmi și în Legea lui Moise (Luca 24, 44-45). Moise, ca toți profeții, a întrevăzut venirea unui Mesia și realizarea unui Nou Legământ (Evrei 2, 13), de aceea Iisus ia ca punct de plecare mesajul lui Moise: „Căci el a scris despre Mine” (Ioan 5, 46).

Evangheliștii, la fel, folosesc la tot pasul texte profetice. Astfel, conform profeției lui Miheia (aprox. 700 î.Hr.), nașterea după trup a lui Iisus se petrece în Betleem (Matei 2, 6; Miheia 5, 1), Isaia (2, 1) vorbește despre Mesia ca despre o mlădiță din tulpina lui Iesei. După Judecători (13, 5), Iisus este „nazireu al lui Dumnezeu”. În răspunsul la ispitele diavolului, Iisus folosește trei texte luate din cartea Deuteronomului (8, 3; 6, 16; 6, 13). Iar pentru a arăta care este cea mai mare poruncă (Marcu 12, 28; I Ioan 4, 20-21), face apel la Deuteronomul (6, 5) și Leviticul (19, 18). Expresia Sfântului Ioan Botezătorul „Mielul lui Dumnezeu” sugerează textul din Isaia (53, 7). Întrebarea: „Ești Tu

Ilie?" (Ioan 1, 21) e bazată pe tradiția că Ilie cel răpit la cer într-un car de foc (IV Regi 2, 11) va veni când va apărea Mesia. Iisus face aluzie și la uciderea lui Abel în câmp de către Cain (Facerea 4, 8) și a proorocului Zaharia în curtea templului (II Cronici 24, 22). Zaharia, la sfârșitul vieții, a zis: „Domnul să vadă și să facă dreptate” (II Cronici 24, 22). Iisus invocă profeția lui Isaia (29, 13) când acuză poporul evreu de îndepărtarea față de cult (Marcu 7, 6).

Iisus Hristos consideră că Vechiul Testament, în integralitatea lui, are o funcție profetică proprie, căci se referă în mod determinat la El Însuși, ca Mesia, la misiunea și jertfa Sa mântuitoare (Marcu 14, 2; Luca 22, 22; 24, 46-47; Ioan 5, 39, 46). Ceea ce Iisus socotește esențial în mesajul profeților este tocmai ideea mesianică pe care o realizează El Însuși: „Cercetați Scripturile, că socotiți că în ele aveți viață veșnică. Și acelea sunt care mărturisesc despre Mine” (Ioan 5, 39). De fapt, autorii Noului Testament citează din Vechiul Testament numai acele texte care sunt profeții ale evenimentelor din istoria Evangheliei.

Iisus a recunoscut autoritatea Vechiului Testament: „O iotă nu va trece din Lege” (Matei 5, 18), și a afirmat în mod clar că n-a venit să-l desființeze: „N-am venit să stric Legea și profeții, ci să plinesc” (Matei 5, 17). El spune că Vechiul Testament este împărțit în *Legea lui Moise*, *Prooroci* și *Psalmi* (Luca 24, 44), citează din textele mozaice și profetice (Matei 4, 4; Deuteronomul 8, 3), recunoaște autoritatea profeților și chiar pe cea a cărturarilor și fariseilor (Matei 23, 2-3), deși aceștia L-au acuzat că distruge Legea și tradițiile iudaice și nu L-au acceptat drept Mesia.

Evangheliile

Cealaltă parte a Bibliei creștine este Legământul realizat de Iisus Hristos sau Noul Testament, care cuprinde 27 de cărți scrise în limba greacă. Iisus n-a dictat mesajul Său, nici n-a cerut discipolilor Săi să scrie cărți despre El. Vestea cea Bună sau Evanghelia (gr. *evangelion*, veste bună) a circulat, deci, ca tradiție orală. Parte din acest mesaj inițial a fost scrisă destul de devreme, dar cărțile n-au ajuns până la noi. Evanghelistul Luca se servește de astfel de surse scrise. Între anii 60-70 d.Hr., narațiunea orală a mesajului, a vieții și a minunilor lui Iisus a fost fixată în scris. Evangheliile, în număr de patru, formează partea principală a Noului Testament. Cuvântul *evangelie* nu se referea, la început, la o carte, ci la întregul mesaj revelat de Iisus și predicat de apostoli. Există patru Evanghelii păstrate în limba greacă, fiecare cuprinzând Evanghelia în întregime ea (Marcu 1, 1), dar având un anumit autor (evangelist), un scop diferit și un stil particular. Evangheliile scrise de Matei, Marcu și Luca au locuri comune care pot fi prezentate paralel, de aceea se numesc sinoptice (gr. *synoptikos*).

Evanghelia după Matei (numit Levi al lui Alfeu – Marcu 2, 14; Luca 5, 27). Matei este de origine evreu: agent de vamă și collector de taxe, el a devenit creștin și apoi apostol (Matei 10, 3). A scris Evanghelia în limba vorbită atunci de evreii din Palestina, aramaica. Așa cum arată vocabularul folosit, Evanghelia sa provine dintr-o comunitate iudeo-creștină, având ca idee principală rolul mesianic al lui Iisus.